

Kobiety i polityka

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2023

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

SPIS TREŚCI

Zainteresowanie polityką	1
Deklaracje udziału w wyborach	8
Poglądy polityczne.....	9

Wyniki sondaży i analizy Centrum Badania Opinii Społecznej udokumentowały proces przemian zainteresowania polityką oraz poglądów politycznych zarówno ogółu badanych, jak i młodych Polaków w przedziale wiekowym 18–24 lata¹. Powtarzalność zadawanych pytań od lat 90. XX w. pozwala prześledzić wpływ istotnych wydarzeń historycznych na poglądy Polaków. Postanowiliśmy sprawdzić, jak płęć różnicowała poglądy polityczne i zainteresowanie polityką badanych na przestrzeni ponad trzydziestu lat, a także jak kształtowały się deklaracje udziału w wyborach². Jak zmieniało się podejście samych kobiet do polityki w ostatnim czasie? Od czego zależą poglądy polityczne kobiet i ich zainteresowanie życiem politycznym?

ZAINTERESOWANIE POLITYKĄ

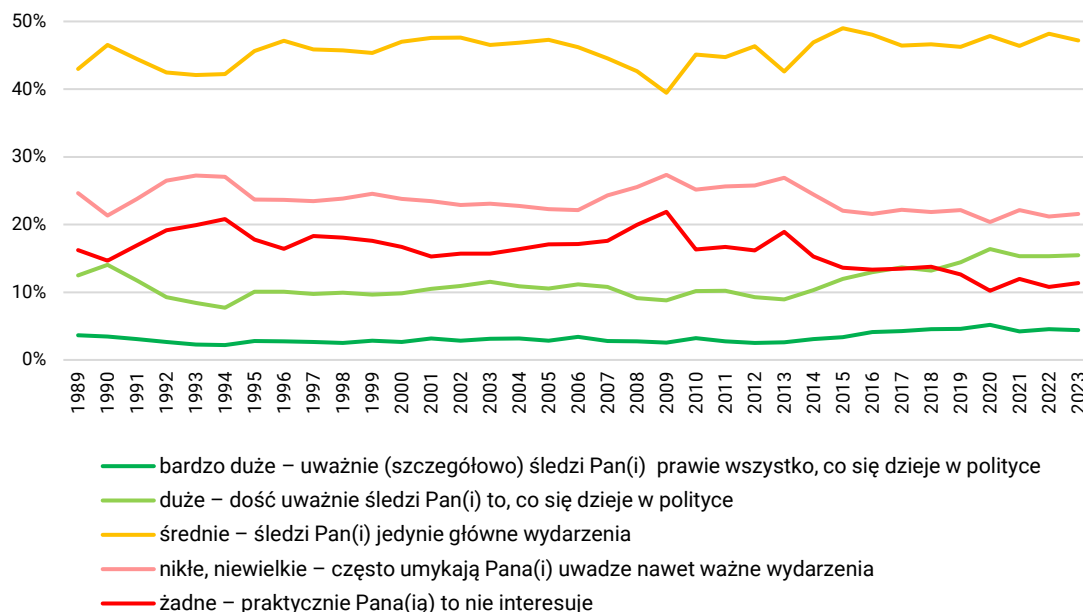
Na początek przeanalizowaliśmy zainteresowanie polityką wśród ogółu Polaków. Od pierwszego pomiaru w 1989 roku wśród badanych dominuje średnie zainteresowanie polityką. Obecnie³ blisko co drugi respondent (47%) deklaruje śledzenie jedynie głównych wydarzeń politycznych. Od 2014 roku jeden na pięciu ankietowanych określa swoje zainteresowanie polityką jako nikłe, niewielkie. Aktualnie 22% Polaków deklaruje, że często umykają ich uwadze nawet ważne wydarzenia z tego zakresu. Od 2014 roku możemy obserwować również wzrost dużego i spadek zupełnego braku zainteresowania kwestiami politycznymi. Obecnie co siódmy Polak (15%) dość uważnie śledzi to, co dzieje się w polityce, a co dziewiąty (11%) nie interesuje się tym tematem wcale. Od początku pomiarów najmniejszy odsetek respondentów deklaruje bardzo duże zainteresowanie polityką. Aktualnie 4% Polaków uważnie i szczegółowo śledzi prawie wszystko, co dzieje się w polityce.

¹ Zob. komunikat CBOS „Zainteresowanie polityką i poglądy polityczne młodych Polaków na tle ogółu badanych”, luty 2021 (oprac. J. Scovil).

² Prezentowany komunikat bazuje na rocznych zestawieniach powstałych w wyniku agregacji zbiorów z dwunastu comiesięcznych badań zrealizowanych w danym roku kalendarzowym i obejmuje okres od roku 1989 do 2022. Dane dla 2023 roku powstały na podstawie ośmiu badań (od stycznia do sierpnia włącznie).

³ Dane dla 2023 roku powstały na podstawie agregacji zbiorów z ośmiu comiesięcznych badań zrealizowanych od stycznia do sierpnia 2023 roku.

RYS. 1. Zainteresowanie polityką wśród ogółu Polaków
(lata 1989–2023, w procentach dla poszczególnych lat)

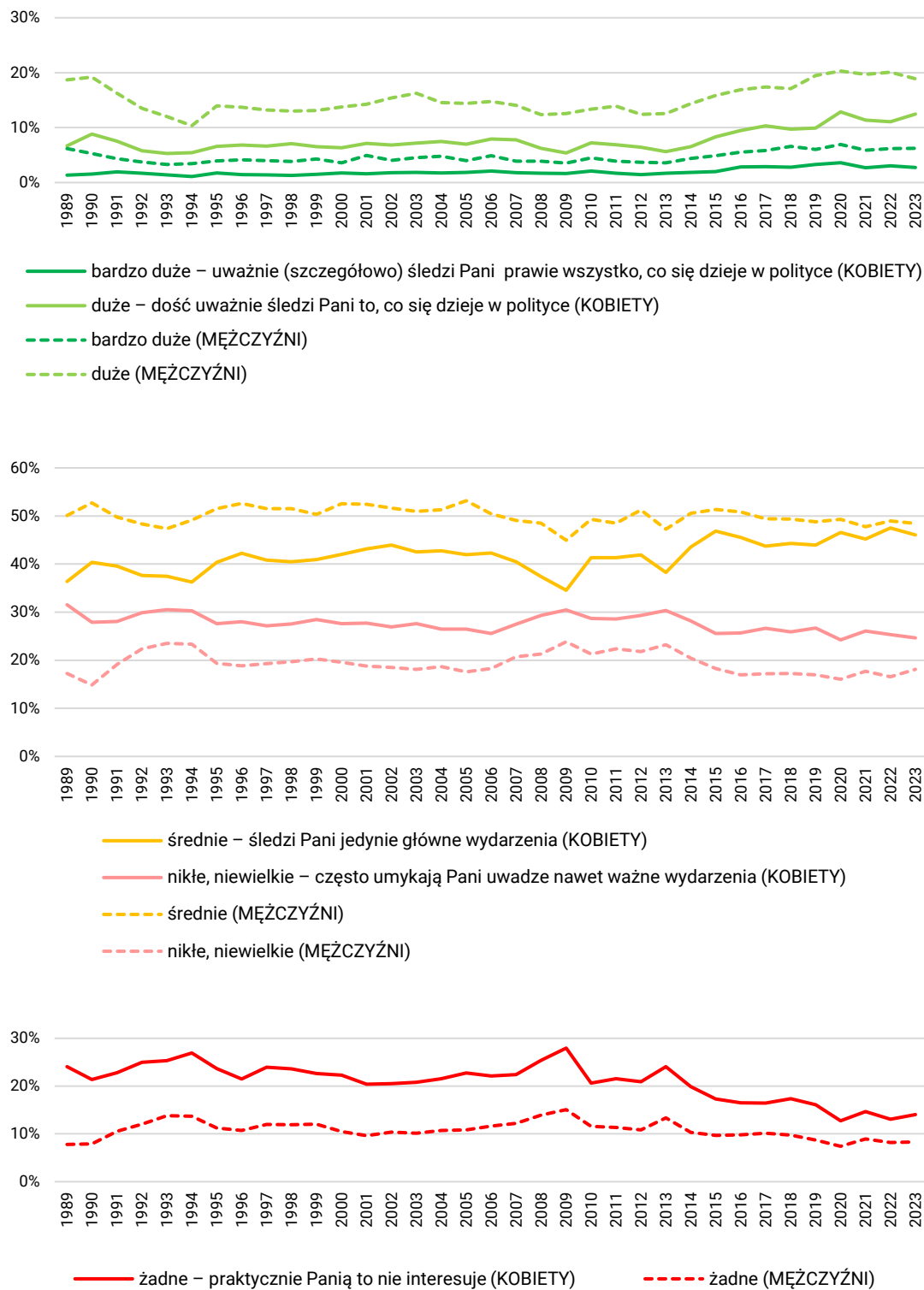
Dane dla roku 2023 obejmują okres od stycznia do sierpnia

Jak różnicuje to płeć? Na przestrzeni ponad trzydziestu lat obserwujemy niezmienny trend – kobiety rzadziej interesują się polityką niż mężczyźni. Aktualnie⁴ większość kobiet w kraju określa swoje zainteresowanie polityką jako średnie (46%, o 2 punkty procentowe mniej niż mężczyzn). Jednocześnie co czwarta Polka przyznaje, że często umykają jej uwadze nawet ważne wydarzenia (25%, o 7 punktów więcej niż mężczyźni), a co siódma kobieta w kraju w żaden sposób nie interesuje się polityką (14%, o 6 punktów więcej niż mężczyźni). Duże zainteresowanie polityką deklaruje 12% Polek (o 7 punktów mniej niż mężczyźni), a bardzo duże – zaledwie 3% kobiet, czyli dwukrotnie mniej niż mężczyźni. Warto zauważyć, że na przestrzeni lat deklarowany brak zainteresowania polityką wśród kobiet zmniejszył się niemal dwukrotnie, ale zawsze był i nadal jest znacząco wyższy niż wśród mężczyzn. Na osi czasu wyróżnia się rok 2020, który charakteryzuje się znaczącym wzrostem zainteresowania polityką wśród kobiet na poziomie dużym i średnim, przy jednoczesnym spadku braku zainteresowania i nikłego zainteresowania. Te zmiany mają wyraźny związek z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 22 października 2020 roku dotyczącym prawnej regulacji przerywania ciąży⁵, co bezpośrednio dotyczyło samych kobiet i wywołało masowe protesty.

⁴ Zob. przypis 3.

⁵ Zob. komunikat CBOS „O dopuszczalności przerywania ciąży i protestach po wyroku Trybunału Konstytucyjnego”, grudzień 2020 (oprac. M. Feliksiak, B. Roguska).

RYS. 2. Zainteresowanie polityką wśród kobiet i mężczyzn
(lata 1989–2023, w procentach dla poszczególnych lat)

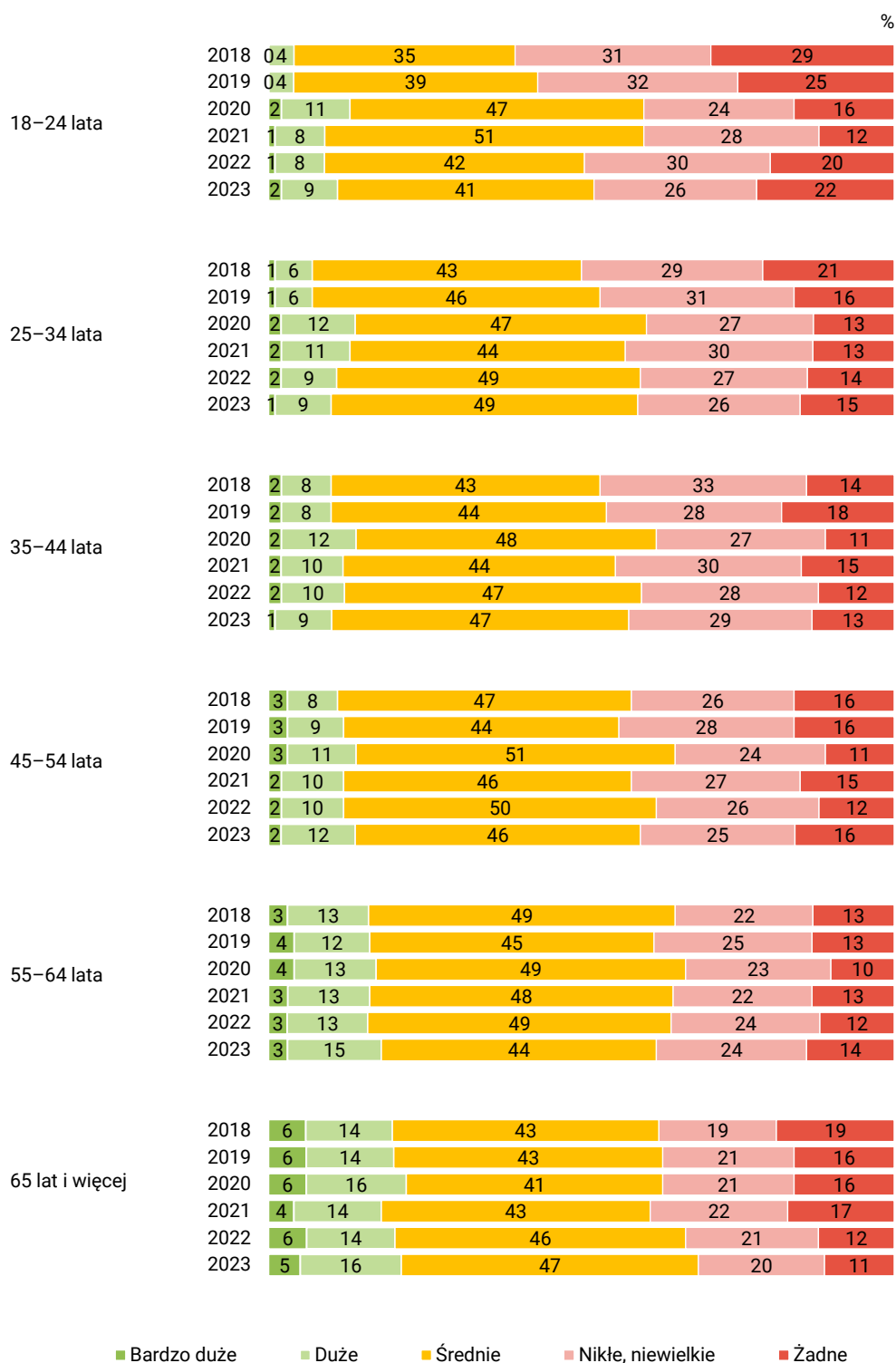
Dane dla roku 2023 obejmują okres od stycznia do sierpnia

Przyjrzyjmy się teraz zróżnicowaniu zainteresowania polityką wśród kobiet w zależności od wieku. W podziale na grupy wiekowe wyraźnie rysuje się następująca zależność: im młodsze kobiety, tym mniej interesują się życiem politycznym, i odwrotnie – im są one starsze, tym bliższe jest im śledzenie wydarzeń w polityce (zob. rys 3). Najwyższy odsetek zainteresowania życiem politycznym, na poziomie dużym i bardzo dużym, deklarują kobiety mające 65 lub więcej lat. Natomiast najmłodsze kobiety, między 18 a 24 rokiem życia, znacznie częściej niż inne deklarują zupełny brak zainteresowania polityką lub zainteresowanie na poziomie nikłym, niewielkim.

Warto zwrócić uwagę, że na przestrzeni ostatnich lat generalnie nieco wzrósł odsetek zainteresowania polityką na poziomie średnim i dużym wśród najmłodszych kobiet (18–24 lata), zwłaszcza w latach 2020–2021⁶. W tych samych latach obserwujemy również spadek deklaracji nikłego i żadnego zainteresowania polityką wśród najmłodszych kobiet, co można łączyć ze wspomnianym sprzeciwem wobec zmian w prawnej regulacji dotyczącej przerywania ciąży. Od roku 2022 brak zainteresowania polityką wśród najmłodszych Polek powrócił do poziomu 20%, a obecnie wynosi 22% – co oznacza, że mimo roku wyborczego więcej niż co piąta kobieta w wieku 18–24 lata zupełnie nie interesuje się tematami politycznymi.

⁶ Zob. komunikat CBOS „Poglądy polityczne młodych Polaków a płeć i miejsce zamieszkania”, marzec 2021 (oprac. J. Scovil).

RYS. 3. Zainteresowanie polityką wśród kobiet a wiek

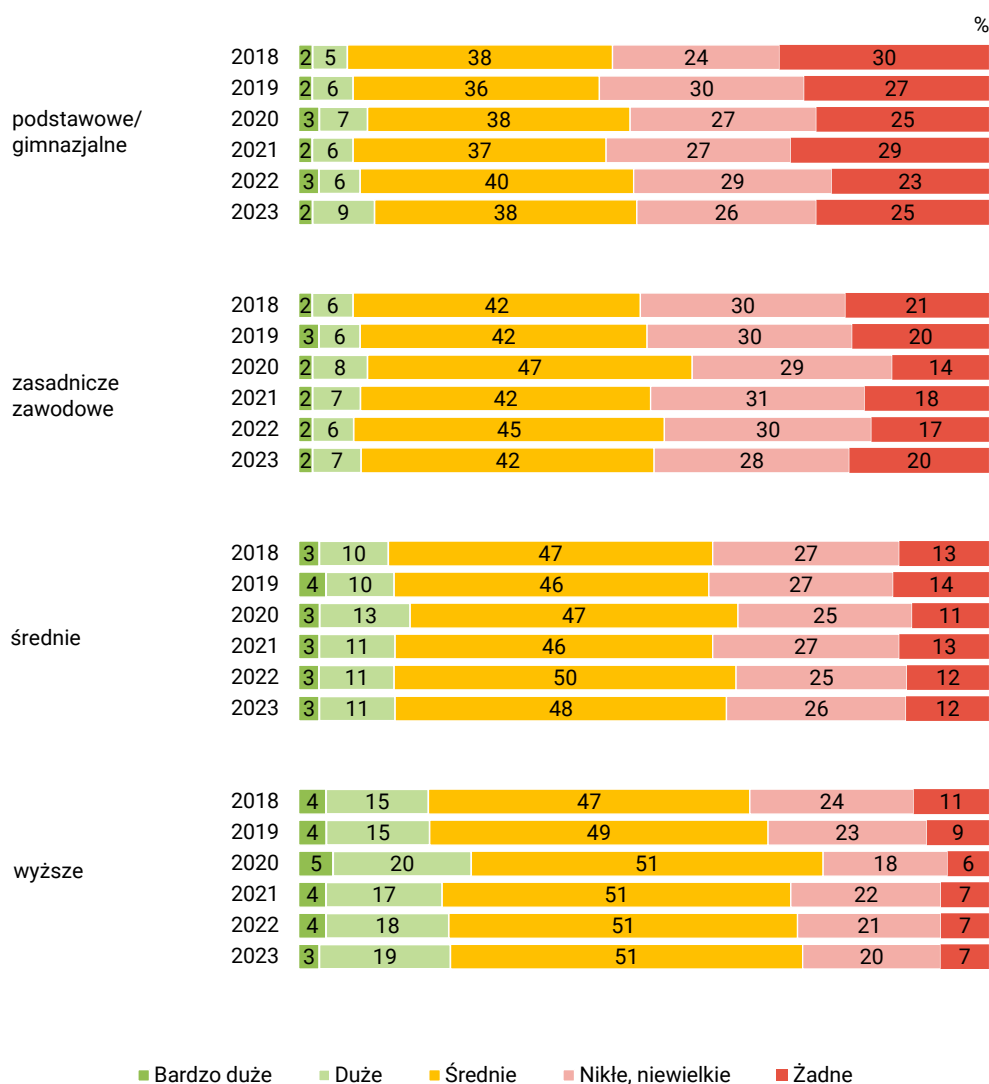

Dane dla roku 2023 obejmują okres od stycznia do sierpnia

Istotne znaczenie ma także wykształcenie Polek. Generalnie im wyższy poziom wykształcenia kobiet, tym większe zainteresowanie polityką i odwrotnie – im jest on niższy, tym mniejsze zainteresowanie życiem politycznym. Największe różnice dotyczą deklaracji dużego zainteresowania polityką i zupełnego braku zainteresowania tym tematem. Kobiety z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym blisko trzy razy częściej deklarują brak zainteresowania polityką niż kobiety z wyższym wykształceniem. Na przestrzeni ostatnich sześciu lat widoczny jest niewielki wzrost zainteresowania życiem politycznym wśród kobiet z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym, średnim i wyższym. Ponownie w statystykach znacząco wyróżnia się rok 2020, zwłaszcza w deklaracjach Polek z wykształceniem wyższym i zasadniczym zawodowym.

CBOS

RYS. 4. Zainteresowanie polityką wśród kobiet a wykształcenie

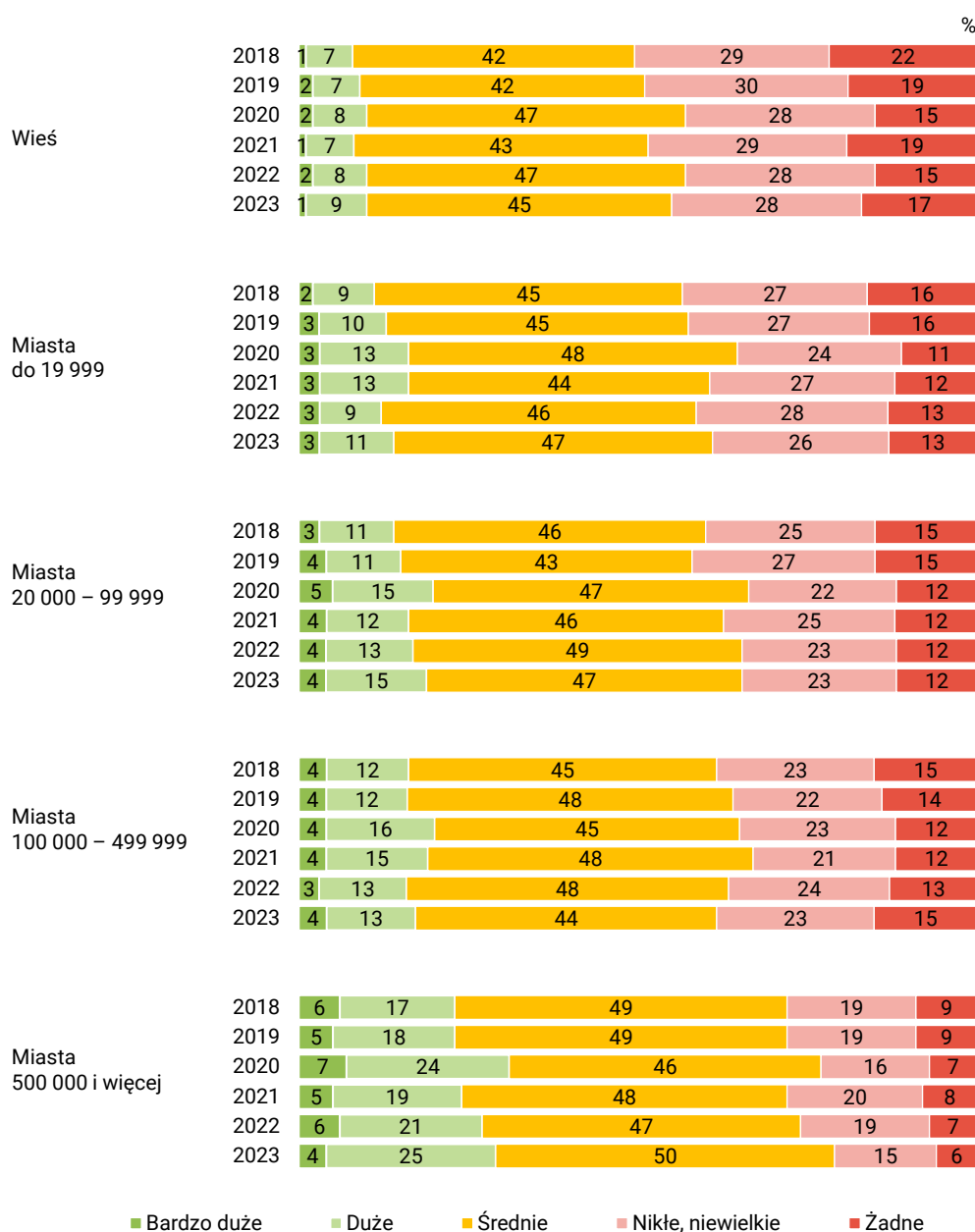

Dane dla roku 2023 obejmują okres od stycznia do sierpnia

Śledzenie wydarzeń politycznych koreluje również z miejscem zamieszkania kobiet. Największe zainteresowanie polityką deklarują Polki mieszkające w dużych metropoliach (500 tys. lub więcej mieszkańców), zaś najmniejsze – mieszkanki wsi. Malejący z biegiem lat brak zainteresowania sprawami politycznymi najbardziej widoczny jest wśród kobiet mieszkających na wsi, w mniejszych miastach (20 000 – 99 999 mieszkańców) i w metropoliach. Co ciekawe, aktualne zainteresowanie polityką kobiet na poziomie dużym, bardzo dużym i średnim w największych miastach (500 tys. lub więcej mieszkańców) jest łącznie o 2 punkty procentowe wyższe niż w 2020 roku.

CBOS

RYS. 5. Zainteresowanie polityką wśród kobiet a miejsce zamieszkania

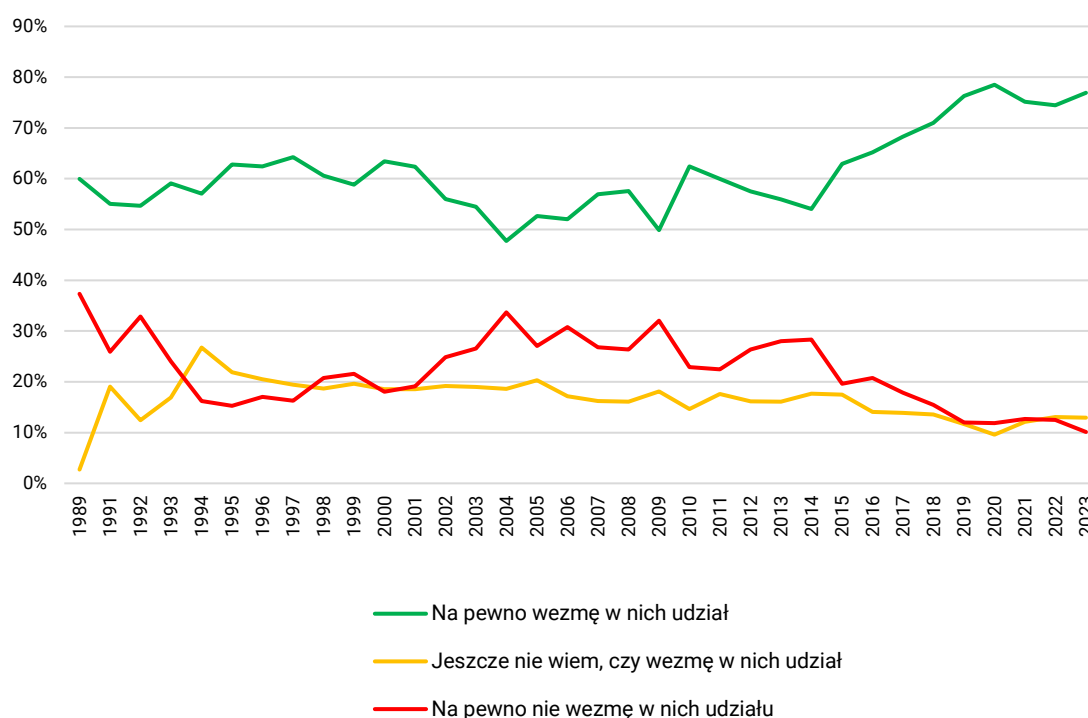
Dane dla roku 2023 obejmują okres od stycznia do sierpnia

DEKLARACJE UDZIAŁU W WYBORACH

Deklaracje wzięcia udziału w wyborach to również przykład zainteresowania sprawami politycznymi kraju. Od 2018 roku średnio ponad 70% ogółu Polaków deklaruje, że gdyby wybory do Sejmu i Senatu odbywały się w najbliższą niedzielę, to na pewno udaliby się do urn wyborczych. Najwyższy zarejestrowany dotychczas wynik mobilizacji wyborczej odnotowaliśmy w 2020 roku (79%). Aktualnie 77% uprawnionych do głosowania deklaruje swój udział w wyborach, a 13% nie ma jeszcze pewności, czy zagłosuje. Warto zauważyć, że średnia dla danych z okresu od stycznia do sierpnia 2023 roku wskazuje na najniższy zarejestrowany wynik deklaracji pewności braku udziału w wyborach (10%) od początku pomiarów, czyli od 1989 roku.

CBOS

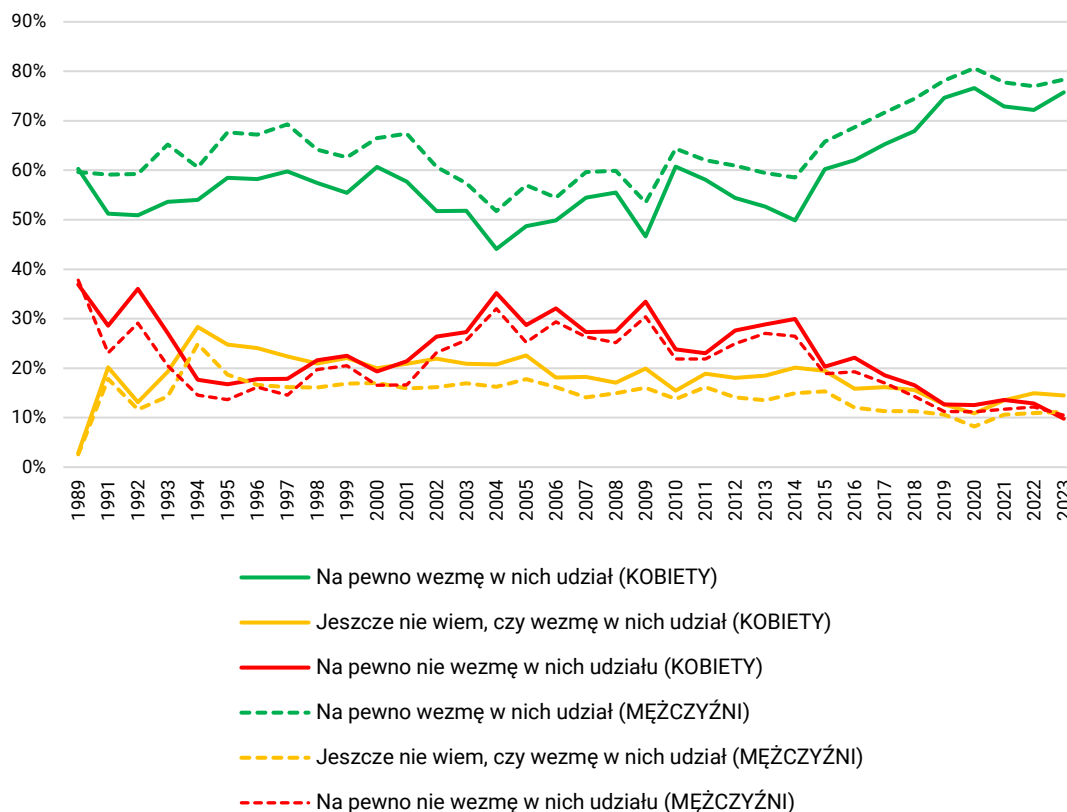
RYS. 6. Deklaracje udziału w wyborach do Sejmu i Senatu – ogół Polaków (lata 1989–2023, w procentach dla poszczególnych lat)

Dane dla roku 2023 obejmują okres od stycznia do sierpnia

Płeć różnicuje podejście do udziału w wyborach. Od początku pomiarów mniej kobiet niż mężczyzn deklaruje pewność swojego udziału w wyborach (obecnie różnica wynosi 2 punkty procentowe, ale zdarzały się różnice ponad 10-punktowe). Kobiety częściej niż mężczyźni nie są pewne, czy pójdą do urn wyborczych. Dotychczas zawsze więcej Polek niż Polaków deklarowało pewność, że nie wezmą udziału w wyborach. Średnia dla danych z okresu od stycznia do sierpnia z 2023 roku po raz pierwszy wskazuje taki sam odsetek kobiet i mężczyzn, którzy są pewni, że nie zagłosują w wyborach.

RYS. 7. Deklaracje udziału w wyborach do Sejmu i Senatu – kobiety na tle mężczyzn (lata 1989–2023, w procentach dla poszczególnych lat)

Dane dla roku 2023 obejmują okres od stycznia do sierpnia

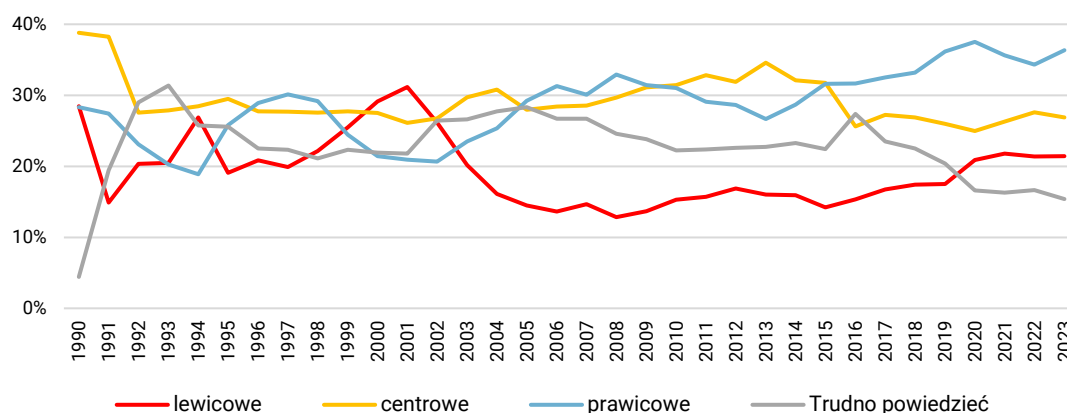
Najnowsze dane o wyborcach niezdecydowanych opublikowaliśmy we wrześniu, w komunikacie CBOS „Wyborcy niezdecydowani na miesiąc przed wyborami”, autorstwa Jonathana Scovila.

POGLĄDY POLITYCZNE

Przyjrzyjmy się teraz poglądom politycznym Polaków, które na przestrzeni lat ulegały gwałtownym fluktuacjom. Na poziomie całego społeczeństwa od 2016 roku dominują przekonania prawicowe. Od tego samego momentu znacząco zmniejszył się odsetek osób deklarujących poglądy centrowe, a grono zwolenników lewicy stopniowo zaczęło rosnąć, by od roku 2020 utrzymywać się na poziomie powyżej 20%. Od 2017 roku systematycznie maleje odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć”. Średnie wartości dla danych z okresu od stycznia do sierpnia 2023 roku dla ogółu Polaków są następujące: 36% deklaruje przekonania prawicowe, 27% centrowe, 21% lewicowe, a 15% nie chce lub nie potrafi określić swoich przekonań politycznych.

CBOS

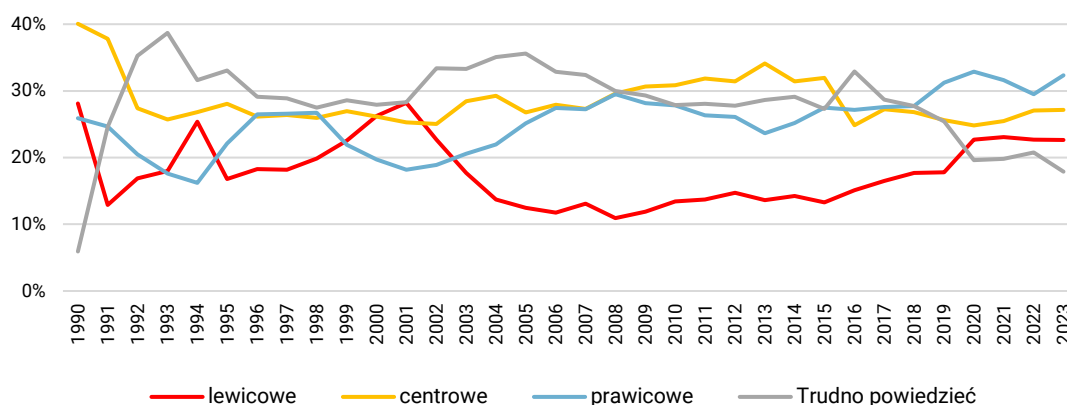
RYS. 8. Deklarowane poglądy polityczne wśród ogółu Polaków (lata 1990–2023 w procentach dla poszczególnych lat)

Dane dla roku 2023 obejmują okres od stycznia do sierpnia

CBOS

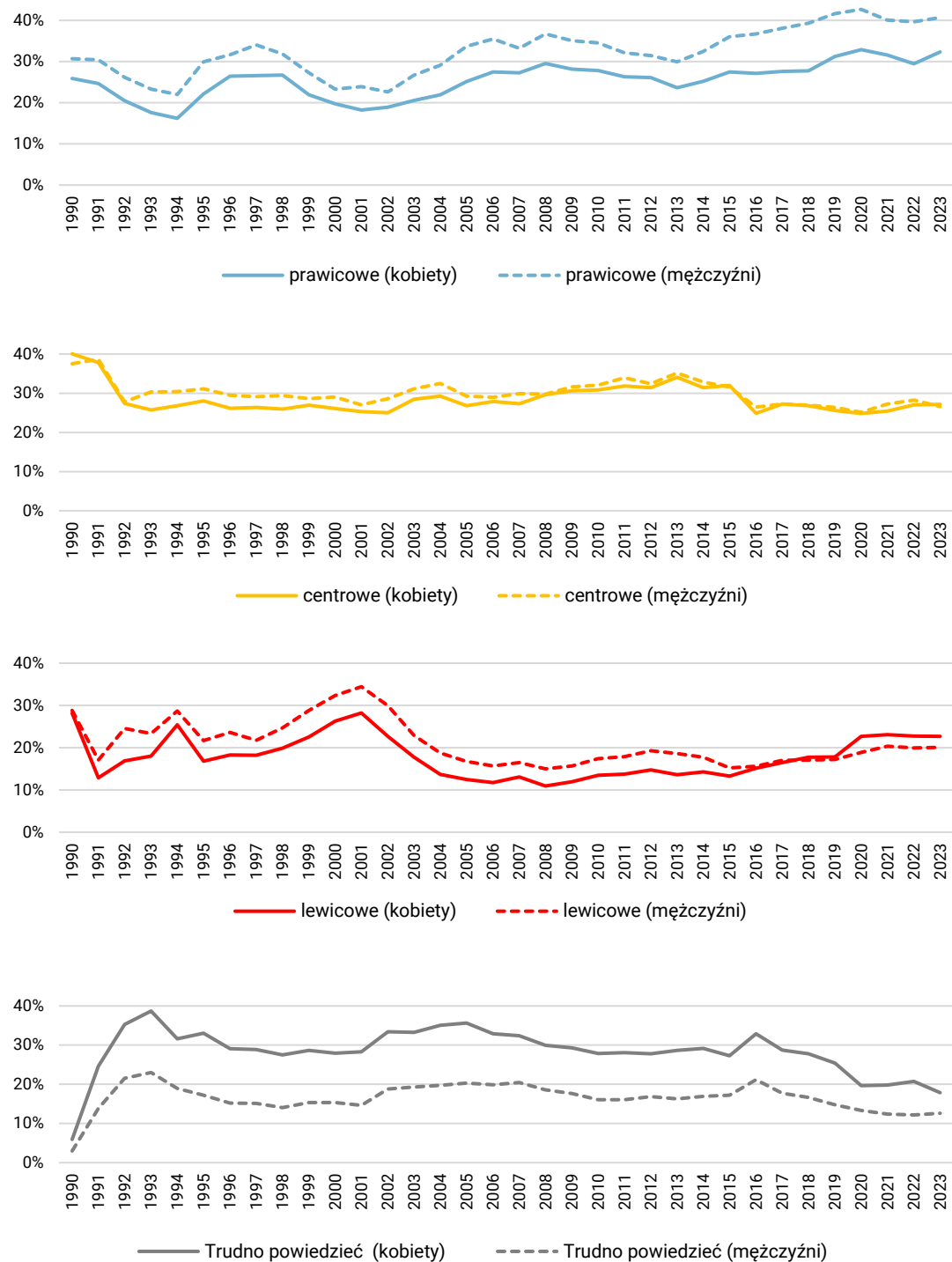
RYS. 9. Deklarowane poglądy polityczne wśród kobiet (lata 1990–2023, w procentach dla poszczególnych lat)

Dane dla roku 2023 obejmują okres od stycznia do sierpnia

Jak poglądy polityczne różnicuje płeć? Od początku pomiarów przekonania polityczne kobiet są znacznie mniej prawicowe niż mężczyzn. Dla danych z 2023 roku ta różnica wynosi 9 punktów procentowych (32% kobiety, 41% – mężczyźni). Przekonania centrowe kobiet i mężczyzn utrzymują się na tym samym poziomie (27%), choć w poprzednich latach zdarzało się, że kobiety rzadziej od mężczyzn określały swoje poglądy polityczne jako centrowe. Od 2018 roku przekonania polityczne Polek są trochę bardziej lewicowe niż Polaków. Aktualna różnica to 3 punkty procentowe (23% kobiety, 20% – mężczyźni). Kolejna rozbieżność w deklaracjach, jaką notujemy niemal od początku pomiarów, dotyczy odpowiedzi „trudno powiedzieć”. Kobiety mają większą trudność w sklasyfikowaniu swoich politycznych przekonań niż mężczyźni (18% wobec 13%).

RYS. 10. Deklarowane poglądy polityczne wśród kobiet na tle mężczyzn
(lata 1990–2023, w procentach dla poszczególnych lat)

Dane dla roku 2023 obejmują okres od stycznia do sierpnia

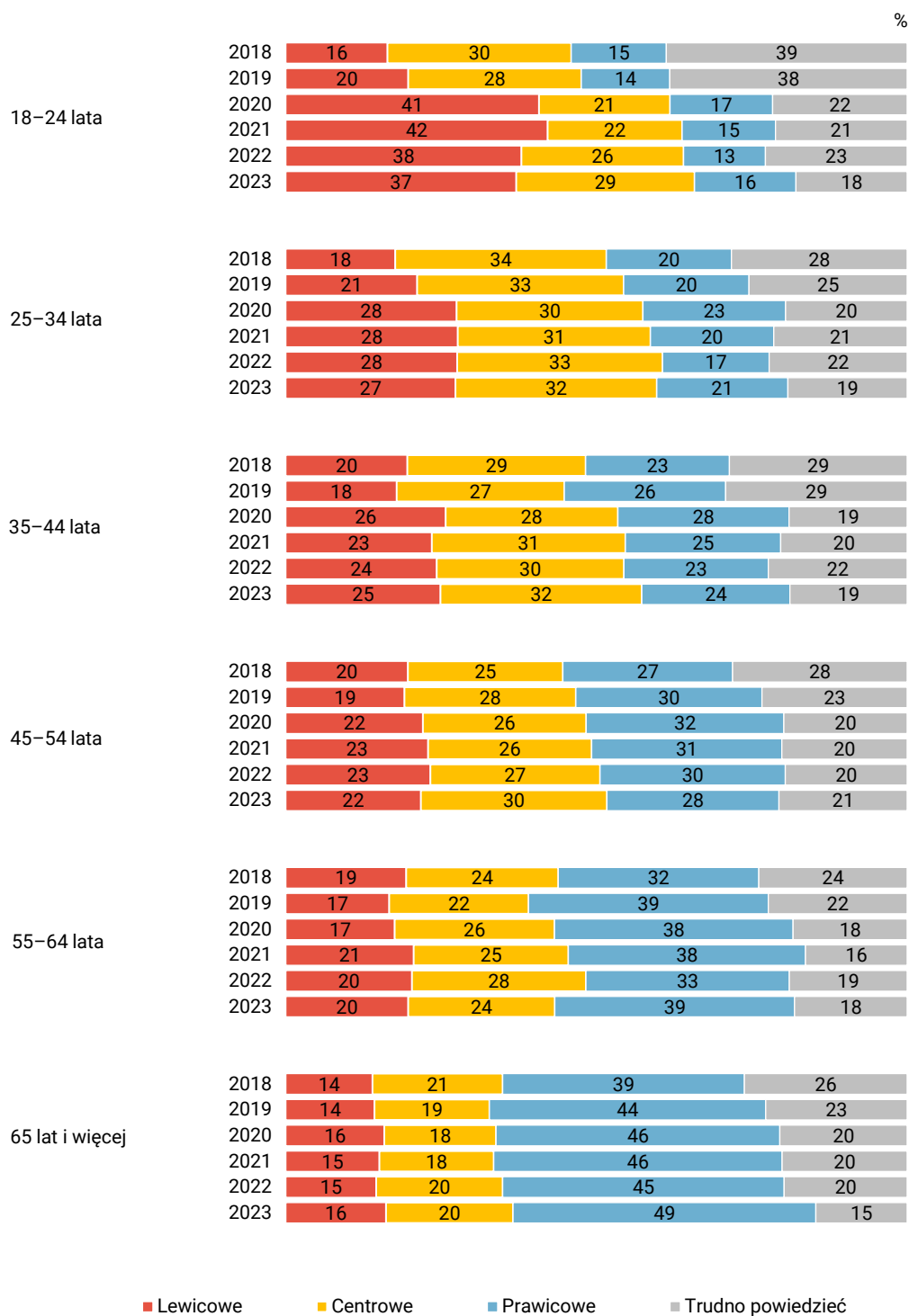
Przyjrzyjmy się teraz poglądom politycznym Polek w zależności od ich wieku. Przede wszystkim im starsze są kobiety, tym częściej ich poglądy są prawicowe, i odwrotnie – im są one młodsze, tym rzadziej mają przekonania prawicowe (zob. rys 11.). Największy odsetek Polek o poglądach centrowych notujemy w grupie kobiet w wieku 25–44 lata. Ponownie na uwagę zasługuje rok 2020, w którym w większości kategorii wiekowych nastąpił znaczący wzrost lewicowych przekonań wśród kobiet. W porównaniu z 2019 rokiem największy, bo ponad dwukrotny, wzrost odsetka przekonań lewicowych odnotowaliśmy wśród najmłodszych kobiet (18–24 lata)⁷. W ostatnich latach nastąpił jednak spadek odsetka deklaracji poglądów lewicowych wśród najmłodszych respondentek, ale nadal utrzymuje się on powyżej 30%. Generalnie im młodsze są kobiety, tym więcej wśród nich zwolenniczek polityki lewicowej i odwrotnie. Brak sprecyzowanych poglądów politycznych wśród kobiet istotnie zmniejszył się w ciągu ostatnich kilku lat we wszystkich kategoriach wiekowych, a najbardziej wśród najmłodszych Polek (18–24 lata).

Czy poglądy polityczne kobiet zależą od ich wykształcenia? Zdecydowanie tak. Wśród Polek z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym oraz zasadniczym zawodowym notujemy najwięcej zwolenniczek przekonań prawicowych (zob. rys 12.). Warto zwrócić uwagę, że im wyższy poziom edukacji mają kobiety, tym więcej wśród nich zwolenniczek poglądów lewicowych, i odwrotnie. Podobną prawidłowość można zauważyć w odniesieniu do przekonań centrowych – ich odsetek rośnie wraz z poziomem wykształcenia Polek. Brak sprecyzowanych poglądów politycznych u kobiet silnie koreluje z poziomem edukacji. Im niższy poziom wykształcenia Polek, tym większy odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć” i na odwrót – im wyższy poziom wykształcenia reprezentują kobiety, tym bardziej sprecyzowane mają poglądy polityczne.

Poglądy polityczne kobiet w pewien sposób determinuje również miejsce zamieszkania. Wraz z wielkością miejsca zamieszkania Polek rośnie odsetek poglądów lewicowych i maleje liczba deklaracji braku sprecyzowanych przekonań politycznych (zob. rys 13.). Co ciekawe, wielkość miejsca zamieszkania kobiet nie różnicuje odsetka poglądów centrowych. Natomiast najwięcej zwolenniczek polityki prawicowej mieszka na wsi (34%), a najmniej – w dużych metropoliach (28%).

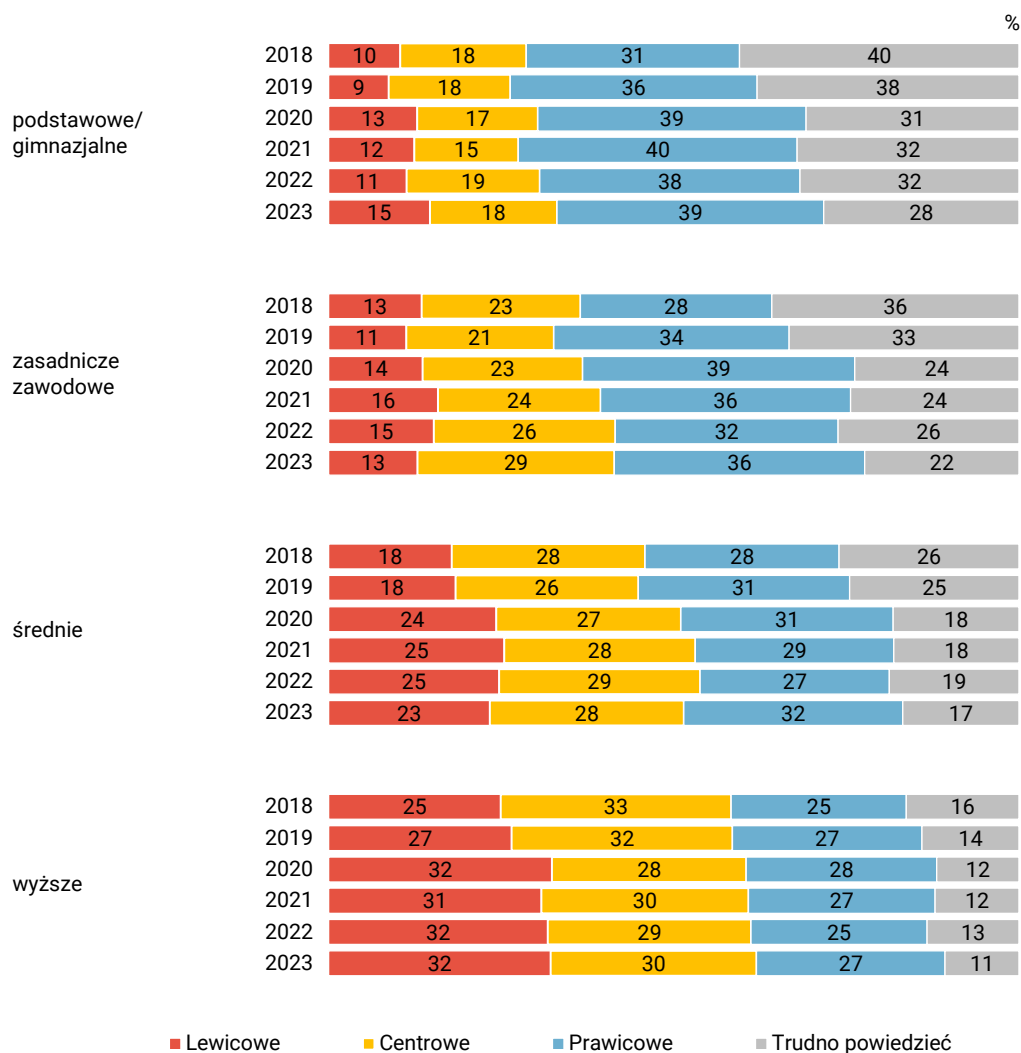
⁷ Zob. komunikat CBOS „Poglądy polityczne młodych Polaków a płeć i miejsce zamieszkania”, marzec 2021 (oprac. J. Scovil).

RYS. 11. Deklarowane poglądy polityczne wśród kobiet a wiek

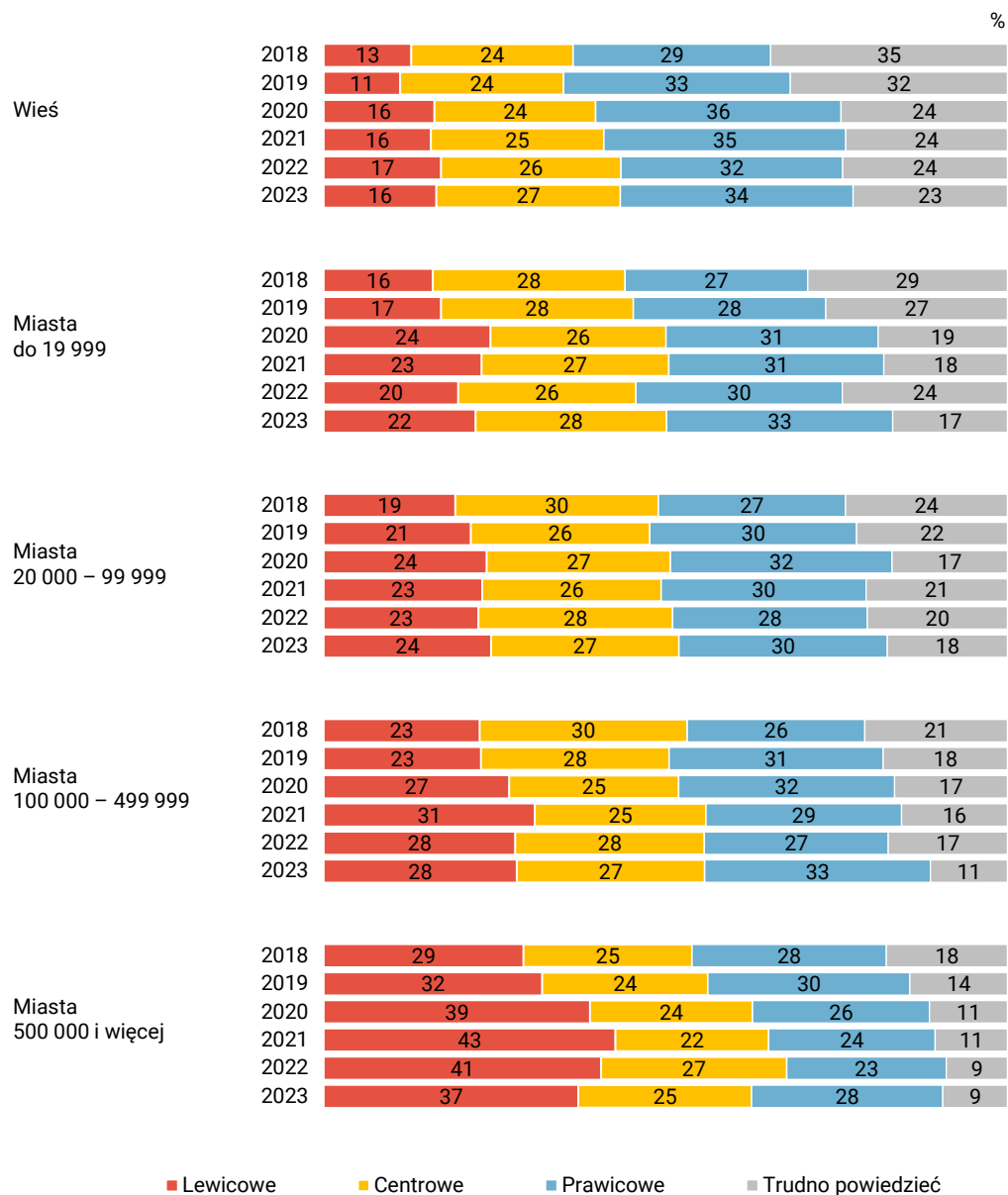
Dane dla roku 2023 obejmują okres od stycznia do sierpnia

RYS. 12. Deklarowane poglądy polityczne wśród kobiet a wykształcenie

Dane dla roku 2023 obejmują okres od stycznia do sierpnia

RYS. 13. Deklarowane poglądy polityczne wśród kobiet a miejsce zamieszkania

Dane dla roku 2023 obejmują okres od stycznia do sierpnia

Płeć istotnie różnicuje podejście do polityki. Kobiety są bardziej bierne od mężczyzn – rzadziej interesują się polityką, rzadziej deklarują pewność udziału w wyborach i częściej mają niesprecyzowane poglądy polityczne. Agregacja danych z ponad trzydziestu lat pozwala zauważyć nie tylko fluktuacje, ale też konkretne trendy zachodzących zmian. W ostatnim czasie obserwujemy umiarkowany wzrost zainteresowania polityką wśród Polek, a także wzrost kobiecych deklaracji udziału w wyborach do Sejmu i Senatu oraz krystalizowanie się poglądów politycznych kobiet. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 22 października 2020 roku dotyczący prawnej regulacji przerywania ciąży wywołał nie tylko protesty uliczne, ale znacząco wpłynął na liberalizację poglądów Polek, zwłaszcza tych najmłodszych. Od tego momentu lewicowe przekonania wśród kobiet utrzymują się na zauważalnie wyższym poziomie niż u mężczyzn.

Opracowała

Edyta Umańska